

Uvodnik

Tokratna številka Sodobne pedagogike bralcem prinaša zanimive bralne izzive, ki posegajo na različna področja pedagoške teorije in prakse. Še posebej jo odlikujejo članki, ki imajo za pedagoško prakso in za šolsko politiko res velik pomen. V njih avtorji med drugim tematizirajo obravnavo »drugačnih« v javnih šolah in vlogo vzgojnega koncepta šole; prinašajo nova spoznanja o vlogi telesne aktivnosti pri učnem uspehu učencev; odpirajo problematiko sodobnega modela odkrivanja nadarjenih v slovenskih šolah in razpravljajo o nerešenih vprašanjih obravnave učencev in mladostnikov z vedenjskimi in čustvenimi težavami. Omeniti želim tudi nadaljevanje razprave o prevajanju strokovnih in znanstvenih besedil v slovenščino: gre za strokovno področje, kjer na kakovost izdelka odločilno vpliva sodelovanje dobrih poznavalcev stroke in dobrih prevajalcev, zato ni nenavadno, da gre za zahtevna in turbulentna vprašanja. Vabljeni k branju!

Številko odpira članek **Mojce Kovač Šebart** *Spoprijem z diskriminacijo in izključevanjem v javni šoli: med pravicami in pripoznanjem*, katerega izhodišče je lanski dogodek, ko so nekateri starši, s katerimi je strinjanje izrazilo tudi nekaj strokovnih pedagoških delavcev ene izmed gimnazij, nasprotovali nastanitvi mladoletnih beguncev brez spremstva v tamkajšnji dijaški dom. Dogodek je avtorica postavila v širši diskurzivni okvir »begunske krize« in ga pojasnila kot simptom nestrpnosti in sovražnosti do drugačnih, ki se krepi tako v družbi kot v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. V nadaljevanju opisuje načine izključevanja in stigmatizacije v šolskem prostoru in razmišlja o pomenu spoštovanja formalnih družbenih norm in vanje vpisanih skupnih vrednot. Poudarja, da mora vzgoja za univerzalno emancipacijo in pravičnost temeljiti na prazni točki univerzalnosti, katere merilo je mesto tistega, ki je na dnu, ki je izločen. Prazno točko univerzalnosti ponuja etika človekovih pravic, ki edina zmore vzpostaviti pogoje za udejanjanje ene temeljnih vrednot sodobne šole, to je različnosti. Poleg tega avtorica reflektira vidik učinkovanja ideologije, ki zadeva reprodukcijo družbenih razmerij, in opozarja na razmere, ki tudi prek vzgoje v šolah formirajo nedejavnega posameznika, ki ga nepravilna družbena razmerja ne zanimajo oziroma ga zanimajo le, kolikor zadevajo neposredno njegovo partikularno identiteto.

Za pedagoško prakso in šolsko politiko bodo še posebej relevantna spoznanja, ki jih prinaša članek izpod peres **Gregorja Starca, Maše Gril in Primoža Černilca** z naslovom *Učna uspešnost najbolj in najmanj gibalno učinkovitih otrok*. Avtorji uvodoma navajajo izsledke sodobnih raziskav, ki kažejo, da je telesna dejavnost eden izmed temeljnih pogojev ustreznega razvoja možganov ter posledične učne uspešnosti otrok in mladostnikov. Osrednji del članka je posvečen prikazu rezultatov študije primera, ki so jo avtorji izvedli med gibalno najbolj nadarjenimi in gibalno najbolj neučinkovitimi učenci od 3. do 9. razreda izbrane osnovne šole v Sloveniji. Želeli so ugotoviti, kakšna je povezanost gibalne učinkovitosti, določene z indeksom gibalne učinkovitosti sistema SLOfit Športnovzgojni karton, z učno uspešnostjo, določeno s povprečjem ocen vseh predmetov ter ločeno z oceno matematike. Zanimiva je ugotovitev, da imajo tudi ob izločitvi vpliva spola in ekonomskega statusa družine gibalno

nadarjeni otroci statistično značilno višjo povprečno oceno vseh predmetov kot tudi višjo oceno matematike. Rezultati nakazujejo, da je indeks gibalne učinkovitosti, ki ga je s pomočjo podatkov SLOfit mogoče določiti za vsakega posameznega učenca v Sloveniji, lahko uporaben kazalnik učne uspešnosti posameznika. Avtorji se zavzamejo za večje spodbujanje telesne dejavnosti v šoli in omejevanje sedenja otrok v šoli in doma tudi z vidika izboljševanja učinkov učenja. Kot primere dobre prakse, ki že kažejo pozitiven učinek, navajajo v slovenske osnovne šole vpeljan program Zdrav življenjski slog, ki je številnim otrokom prinesel dodatno uro ali dve strokovno vodenega športa v šoli, ter uvedbo neobveznega izbirnega predmeta Šport v drugem triletju osnovne šole.

Ksenija Domiter Protner je avtorica naslednjega zanimivega članka, ki bo še posebej pritegnil vse, ki se ukvarjajo z nadarjenimi učenci. Članek z naslovom *Odnos do nadarjenih učencev in družbena (ne)enakost nadarjenih v slovenskih šolah od začetka 20. stoletja do danes* prinaša pregled značilnosti odkrivanja nadarjenih in odnos do problema družbene (ne)enakosti nadarjenih v slovenskih šolah od začetka 20. stoletja do današnjega dne. Avtorica ugotavlja, da je bila že od prve polovice 20. stoletja naprej, še zlasti pa v osemdesetih letih, opazna obravnava dveh problemov na tem področju. Prvi je bil problem nadarjenih učencev z nizkim socialno-ekonomskim statusom, drugi pa problem vloge in usposobljenosti učiteljev pri odkrivanju nadarjenih učencev in delu z njimi. Od devetdesetih let naprej sta se raziskovanje nadarjenosti in družbena pozornost do nadarjenih učencev zelo okrepila in dobila tudi zakonske podlage. Zgodil pa se je preobrat na področju družbene enakosti nadarjenih učencev oziroma povečevanje družbene neenakosti nadarjenih v slovenskih šolah. Temu preobratu bo treba nameniti posebno pozornost, saj je v Sloveniji delež prepoznanih nadarjenih izjemno velik in neprimerljiv z deleži v drugih evropskih državah (kar je problem že sam po sebi), pa vendar je med njimi delež tistih, ki prihajajo iz manj spodbudnih okolij, izjemno majhen. Obstoječi model odkrivanja nadarjenih učencev, zaključuje K. Domiter Protner, krepí ekonomsko razumevanje izobraževalnih dosežkov, s tem pa tudi družbeno neenakost otrok.

Za strokovnjake, ki delajo z mladimi tako v kontekstu formalnega kot neformalnega izobraževanja, pa bo zanimiv članek z naslovom *Stališča mlajših odraslih do migracij: primer programa PUM-O*. Avtorici **Klara Kožar Rosulnik** in **Andreja Kermc** predstavljata rezultate študije, v kateri sta spoznavali stališča mlajših odraslih, vključenih v program neformalnega izobraževanja Projektno učenje mlajših odraslih, do migracij. Ugotavljali sta, kako mladi razmišljajo o migracijah, kdo ali kaj vpliva na njihovo razmišljanje, kako dobro poznajo migracije ter kakšne so njihove osebne izkušnje z migranti in migracijami. Zanimalo ju je tudi, ali se med njimi pojavljajo stereotipi in predsodki ter kakšne možnosti vidijo glede izobraževanja migrantov. V analizi podatkov, pridobljenih z uporabo različnih tehnik zbiranja podatkov, sta ugotovili, da se udeleženci izbranega programa PUM-O s temo migracij precej ukvarjajo in so kritični do situacije, s katero se v sodobnosti soočajo predvsem begunci, ki bežijo z nemirnega Bližnjega vzhoda. Do migrantov so izražali pozitivna stališča, se z njimi celo poistovetili, pa vendar so se v pripovedovanjih pojavljali stereotipi in dihotomije oziroma delitve na »mi«/»oni«, »sprejemljivo«/»nesprejemljivo«, »naše«/»tuje«. Pomembna je ugotovitev, da so bili sogovorniki do

medijev precej kritični, pa vendarle so mediji na njihova stališča do migracij imeli precejšen vpliv. Avtorici prispevek skleneta s smernicami za razvijanje pozitivnejšega odnosa do migracij in migrantov.

Andrej Gregorač, Tina Kralj in Mateja Oman pa so avtorji strokovnega članka z naslovom *Osredotočimo se na razvijanje potencialov, ne na odpravljanje primanjkljajev: koncept, vreden razmisleka*. V njem opisujejo nizozemske izkušnje pri delu z otroki s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, s katerimi so se seznanili na strokovni ekskurziji v tej državi. Prispevek je zanimiv, čeprav morda niti ne toliko zaradi predstavitve filozofije delovanja nizozemskih institucij ter njihovih praks, temveč bolj zato, ker na podlagi opisane izkušnje temeljito preizprašuje nekatere stranpoti vključevanja te skupine učencev v šolski sistem v Sloveniji. Neposredna primerjava med ureditvama seveda ni mogoča zaradi številnih razlik med sistemoma, je pa odlična inspiracija za razpravo o možnostih prevetritve in izboljšave, saj se zdi, da je Nizozemski v sistemu izobraževanja inkluzijo uspelo udejanjiti precej bolje kot pri nas.

Revijo zaokrožujeta dva članka v angleškem jeziku, ki bralcem ponujata vpogled v raziskovalno dejavnost v nam bližnjih, pa tudi bolj oddaljenih okoljih. Članek *Transformacija nadzora v izobraževanju kot posledica velikih političnih sprememb v Republiki Južni Afriki in dveh državah na Balkanu med letoma 1990 in 2005* (*Transformation in Education Control Resulting from Major Political Changes in South Africa and Two Balkan States: 1990 – 2005*) je nastal v soavtorstvu sedmih avtorjev iz Republike Južne Afrike, Hrvaške in Srbije s **Henniejem Steynom** kot prvim avtorjem. Prinaša rezultate primerjalne študije, izvedene v omenjenih treh državah, katere izhodišče je bilo vprašanje, ali je mogoče zaznati tipične trende v strukturi in tipu nadzora v izobraževanju, ki so posledica radikalnih političnih sprememb, ne glede na to, kje na zemeljski obli se zgodijo. Tako kot je značilno za primerjalne raziskave sicer, tudi za to velja, da skuša iz rezultatov izluščiti nekaj smernic za odločevalce o sistemih izobraževanja na terenu. Zdi se, da vse analizirane države sledijo globalnim trendom na področju izobraževanja (npr. procesi privatizacije in decentralizacije), da pa se v nekaj potezah razlikujejo od držav, ki svoje sisteme spreminjajo v politično stabilnejšem okolju. Avtorji v analiziranih državah namreč zaznavajo problematiko nastavljanja politično, ne pa strokovno izbranih kadrov na odločevalska mesta ter problematiko nizke ravni demokratizacije, ki se kaže tako v neenakopravnem vključevanju vseh deležnikov v procese odločanja kot tudi v slabšem odzivu sistemov na kulturno, versko in drugo raznolikost populacije. Temeljno sporočilo članka tudi v slovenskem okolju gotovo ni zanemarljivo.

Zadnji članek tokratne številke pa prihaja iz Hrvaške, kjer so **Andelka Peko, Snježana Dubovicki in Rahaela Varga** raziskovale vprašanja preobremenjenosti učencev v hrvaški osnovni šoli. V članku z naslovom *(Re)konstrukcija obremenitve učencev v hrvaškem kontekstu* (*(Re)construction of student overload in Croatian context*) so se avtorice osredotočile na kurikulum kot enega izmed najpomembnejših dejavnikov kvantitativne obremenitve v izobraževanju. S kvantitativno obremenitvijo opredelijo čas, ki ga učenec porabi za opravljanje vseh s šolo povezanih obveznosti, ki za dokončanje zahtevajo tolikšno količino časa, da jih učenec doživi kot breme. Na zgodovinski analizi kurikularnih gradiv med letoma 1958 in 2016 avtorice

utemeljujejo potrebo po zmanjšanju obremenitve, ki se je v omenjenem obdobju nenehno povečevala. Zavzemajo se tako za rekonstrukcijo aktualnega nacionalnega kurikula kot tudi za spremembo organizacije šolskega dneva: šola bi morala dobiti možnost uvedbe razširjenega pouka, v katerem bi učencem nudili ustrezno pomoč pri opravljanju šolskih obveznosti.

Številko zaključujemo z recenzijo knjige Zorana Jelenca *Vseživljenjskost učenja in izobraževanje odraslih* avtorice **Natalije Žalec** ter dvema odzivoma na zapis dr. Sonje Sentočnik iz prejšnje številke o prevajanju revidirane Bloomove taksonomije. Prvega je napisala **Barica Marentič Požarnik**, drugega pa **Nada Grošelj**.

*Dr. Klara Skubic Ermenč
Glavna in odgovorna urednica*